

Filosofie van het geld

Georg Simmel

Uit het Duits vertaald en van een nawoord voorzien
door John van der Stokker

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD	15
ANALYTISCHE DEEL	
EERSTE HOOFDSTUK	23
WAARDE EN GELD	
I	23
• Werkelijkheid en waarde als van elkaar onafhankelijke categorieën, die onze voorstellingen tot wereldbeelden maken	23
• Het psychologische feit van de objectieve waarde	28
• Het objectieve als normering of garantie voor de totaliteit van het subjectieve in de praktijk	31
• De economische waarde als objectivering van de subjectieve waarden, als gevolg van de distantieering tussen het direct genietend subject en het object	33
• Analogie met de esthetische waarde	44
• Economisch handelen als distantieering (door moeite, afzien en offers) en de gelijktijdige overwinning ervan	48
II	53
• De ruil als aanleiding het object van zijn puur subjectieve waardebetekenis te ontdoen	53

- In de ruil drukken de dingen hun waarde wederkerig uit 55
- De waarde van het object wordt geobjectiveerd doordat een ander ervoor wordt teruggegeven 57
- De ruil als levensvorm en als voorwaarde van de economische waarde, als primair economisch feit 58
- Herleiding van de theorie van nut en schaarste 72
- De sociaal gefixeerde prijs als voorstadium van de feitelijk gereguleerde 79

III 89

- Plaatsing van de economische waarde in een relativistisch wereldbeeld 90
- Een kennistheoretische schets als voorbeeld van het voorafgaande 91
- De oneindigheid in de bouw van bewijzen en hun ombuiging in elkaars legitimatie 94
- De objectiviteit van de waarheid zowel als van de waarde opgevat als relatie van subjectieve elementen 100
- Geld als autonome uitdrukking van de ruilverhouding, waardoor de begeerde objecten economische objecten worden 118
- De essentie van het geld toegelicht aan de hand van zijn waardevastheid, ontwikkeling en objectiviteit 121
- Het geld als een materialisatie van de algemene bestaansvorm, waarbij de dingen hun betekenis vinden door hun onderlinge wederkerigheid 132

TWEEDE HOOFDSTUK 135

DE SUBSTANTIËLE WAARDE VAN HET GELD

I 135

- Om waarden te meten lijkt geld een eigen waarde nodig te hebben 135
- De directe equivalentie tussen afzonderlijke waar en afzonderlijke geldsom weerlegd, door haar om te zetten 136

in de gelijkheid van twee proporties: enerzijds die van de waar en het effectieve totaalquantum van de waren op enig moment, en anderzijds de geldsom en het effectieve totaalquantum aan geld op enig moment	
• Onbewustheid van de noemers van deze breuken	139
• Logische mogelijkheid van een geldfunctie onafhankelijk van alle substantiële waarde	145
• Oorspronkelijke noodzaak van waardevol geld	151
• De ontwikkeling van het zuiver symbolische karakter van het geld	158
II	167
• Het afzien van de niet-monetaire toepassingen van de geldsubstantie	167
• Eerste argument tegen het symbolische geld: de geld-warenrelaties, die de zelfstandige waarde van het geld overbodig zouden maken, zijn niet precies te kennen; zijn zelfstandige waarde als aanvulling op deze ontoereikendheid	173
• Tweede tegenargument: de onbegrensde mogelijkheid het symbolische geld te vermeerderen; de relativistische onverschilligheid tegenover de absolute hoogte van het geldkwantum en haar dwalingen	179
• De niet te voltooien ontwikkeling van het geld van zijn substantiële naar zijn relativistische betekenis – een geval van algemeen gedrag	183
• De werkelijkheid als beperkende factor van het zuivere begrip	188
III	193
• Historische ontwikkeling van het geld van substantie tot functie; sociologische bepaaldheid daarvan	193
• De sociale interacties en hun kristallisatie tot afzonderlijke structuren	196
• Monetair beleid en de functionele betekenis van het geld	199
• De sociologische vooronderstelling van het geldverkeer: de	202

gemeenschappelijke verhouding van kopers en verkopers tot de sociale eenheid	
• Van de omvang, verslapping en centralisatie van de economische kring en de betekenis daarvan voor het materiële karakter van het geld	210
• De overgang naar het functionele karakter van het geld ontwikkeld door zijn afzonderlijke diensten: handelsfaciliteiten, duurzaamheid van de waardegraad, mobilisatie en condensatie van de waarden	217
• Afnemende betekenis van geld als materie	227
• Toenemende betekenis van geld als waarde	240
DERDE HOOFDSTUK	248
DE PLAATS VAN HET GELD IN ONZE DOELSTELLINGEN	
I	248
• Doelmatig handelen als bewuste wisselwerking tussen subject en object	248
• De teleologische reeksen en hun lengte	252
• Het instrument als verbeterd middel	255
• Het geld als het zuiverste voorbeeld van het instrument	257
• De waardevermeerdering van het geld door de onbeperkte van zijn gebruiksmogelijkheden	260
• De superbonus van de rijkdom	268
• Hetzelfde geldkwantum als deel van een groot en een klein bezit (en het verschil); de consumptieve prijsbegrenzing	271
• Het geld door zijn zuiver middelend karakter als domein voor de sociaal gemarginaliseerden	275
II	285
• Hoe middelen psychologisch uitgroeien tot doelen	285
• Geld als het meest extreme voorbeeld van middelen die in doelen veranderen	291
• Welk doel het geld kenmerkt, hangt af van de culturele tendensen van een tijdperk	292

• Psychologische gevolgen van de teleologische positie van het geld	296
• Geldzucht en gierigheid	301
• Verspilling	314
• Ascetische armoede	320
• Modern cynisme	325
• Geblaseerdheid	327
III	329
• De kwantiteit van het geld als zijn kwaliteit	331
• De subjectieve verschillen in de risico-omvang	333
• Het algemene verschijnsel van kwalitatief ongelijksoortige gevolgen van kwantitatief veranderde oorzaken	336
• De drempel van het economisch bewustzijn	339
• Het onderscheidingsgevoel met betrekking tot economische prikkels	342
• De verhoudingen tussen uiterlijke prikkels en de gevoelsreacties op geldgebied	347
• Betekenis van de persoonlijke eenheid van de bezitter	350
• De objectieve en de culturele verhouding tussen vorm en kwantum	352
• De verhouding van kwantiteit en kwaliteit der dingen en de betekenis van het geld in dezen	358

SYNTHETISCHE DEEL

VIERDE HOOFDSTUK	368
DE INDIVIDUELE VRIJHEID	

I	367
• De verplichtingen verbonden met de vrijheid strekken zich uit over de persoon dan wel over de producten van de arbeid	367

- Geldverplichting als de vorm waarmee de grootste vrijheid verenigbaar is 370
- Het probleem van de maximalisatie van waarden door de verandering van eigendom 379
- De culturele toename van het aantal personen waarvan men afhankelijk is, onder de gelijktijdige daling van de bindingen met individueel bepaalde personen 384
- Geld als vehikel van de onpersoonlijke relaties tussen mensen en daardoor van de individuele vrijheid 388

II 397

- Het bezit als handeling 397
- Wederzijdse afhankelijkheid van hebben en zijn 401
- De wederzijdse afhankelijkheid van hebben en zijn opgelost door het geldbezit 402
- Onvrijheid als verstrengeling van psychische reeksen in elkaar (het minst bij verstrengeling van telkens een reeks met de algemeenste uit de andere) 410
- Economische interesse en de wederzijdse binding 413
- Vrijheid als expressie van het ik in de dingen, als bezit 423
- Onvoorwaardelijke en voorwaardelijke souplesse van het geldbezit ten opzichte van het ik 431

III 437

- Differentiatie van persoon en bezit 437
- Ruimtelijke distantiëring en technische objectivering door het geld 440
- De scheiding van de gehele persoon van zijn afzonderlijke producties en de gevolgen voor de equivalenten daarvan 443
- Verzelfstandiging van het individu ten opzichte van de groep 454
- Nieuwe coalitievormen door het geld 456
- Algemene relaties tussen de geldeconomie en het beginsel van het individualisme 462

VIJFDE HOOFDSTUK	474
PERSOONLIJKE WAARDEN EN HUN GELDEQUIVALENT	
I	474
• Het weergeld	474
• De overgang van de utilitaire naar de objectieve en absolute waardering van de mens	477
• Geldboete en trappen van beschaving	485
• Het voortschrijden van de differentiatie van de mens en van de indifferentie van het geld als oorzaak van de toenemende ontoereikendheid ervan	490
• Het koophuwelijk en de waarde van de vrouw	496
• De werkverdeling tussen de geslachten en de bruidsschat	503
• De typische relatie tussen geld en prostitutie, haar ontwikkeling analoog aan die van de boete voor moord	505
• Het geldhuwelijk	512
• Omkoping	518
• Geld en het ideaal van voornaamheid	526
II	534
• De conversie van specifiek inhoudelijke rechten in geldeisen	534
• De afdwingbaarheid	538
• De conversie van waardevaste goederen in geldwaarde: de negatieve betekenis van vrijheid en de ontworteling van de persoonlijkheid	540
• Het waardeverschil tussen persoonlijke prestatie en geldequivalent	548
III	555
• Het ‘arbeidsgeld’ en de motivering ervan	555
• De gratis bijdrage van de geest	558
• De niveauverschillen van de arbeid als kwantiteitsverschillen	561
• Lichamelijke arbeid als arbeidseenheid	568
• De waarde van de fysieke verrichting herleidbaar tot die van de psychische	572

- De nuttigheidsverschillen van de arbeid als argument tegen het ‘arbeidsgeld’; waardoor voortschrijdend inzicht ontstaat in de betekenis van het geld 579

ZESDE HOOFDSTUK 584
LEVENSTIJL

I 584

- Het overwicht van de verstandelijke functies over die van het gevoel veroorzaakt door de geldeconomie 584
- Karakterloosheid en objectiviteit van de levensstijl 588
- De dubbelrol van verstand en geld: naar hun inhoud bovenpersoonlijk 591
- De dubbelrol van verstand en geld: naar hun functie individualistisch en egoïstisch 596
- Hoe geld zich verhoudt tot het rationalisme van het recht en de logica 603
- Rekenen als essentie van de moderne tijd 606

II 609

- Het begrip cultuur 609
- De cultuur van de dingen groeit, terwijl die van de persoon achterblijft 613
- De objectivering van de geest 619
- De arbeidsdeling als oorzaak van de scheiding tussen de subjectieve en de objectieve cultuur 621
- Het occasionele overwicht van de subjectieve cultuur 636
- De relatie van het geld tot de dragers van deze tegengestelde bewegingen 642

III 647

- De veranderingen in de afstand tussen het ik en de dingen als uitdrukking voor de verschillen van levensstijlen 647
- Moderne tendensen de distantie te vergroten en verkleinen 652
- De rol van het geld in dit tweeledige proces 656

• Het krediet	659
• De hegemonie van de techniek	662
• De ritmiek of symmetrie van de levenswijzen en het tegendeel ervan	669
• Opeenvolging en gelijktijdigheid van ritme en symmetrie	673
• De ontwikkelingen van het geld als analogie en vehikel van ritme en symmetrie	678
• Het levenstempo, zijn veranderingen en die van de geldvoorraad	689
• De concentratie van het geldverkeer	696
• De mobilisatie van de waarden	699
• Bestendigheid en beweging als categorieën voor het begrijpen van de wereld, hun synthese in het relativiteitskarakter van het zijn	704
• Het geld als historisch symbool van het relativiteitskarakter van het bestaan	707
NAWOORD	711
NOTEN	745
NAMENREGISTER	747